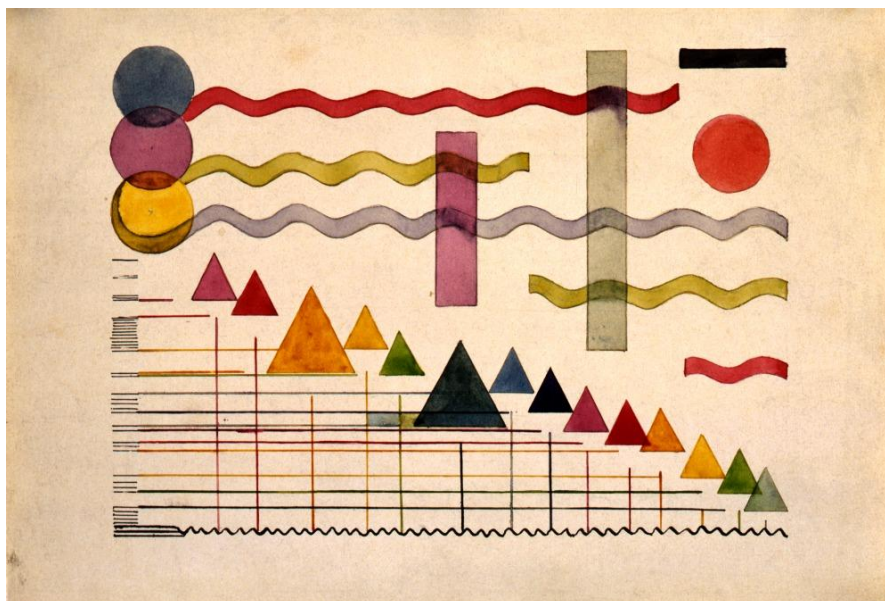

AKVAREL – BARVY, KOMPOZICE A HUDBA

výtvarná tvorba na doma / doprovodný edukační materiál k vybraným dílům
ze sbírek Galerie hlavního města Prahy

Edukační list přibližuje uměleckou tvorbu českého hudebního skladatele, dirigenta a klavíristy Miroslava Ponce (1902–1976), jehož díla jsou součástí umělecké sbírky Galerie hlavního města Prahy. Ponc se jako skladatel věnoval především scénické hudbě, kdy spolupracoval s Národním nebo s Osvobozeným divadlem. Skládal rovněž hudbu i pro film nebo rozhlas. Byl také členem brněnského Devětsilu, kdy na jedné z výstav prezentoval vlastní model „barevné hudby“. Ponc tak hledal nové cesty k vyjádření a propojoval výtvarné umění a hudbu. Jednotlivé tóny ztělesňoval pomocí barev. Vytvářel vizuální partitury, podle kterých je možné dokonce hrát. Výběr uměleckých děl autora se soustředí na projevy akvarelu. Inspirativní materiál seznamuje se základy malířské techniky akvarelové malby a přináší tři výtvarná cvičení.

- PALETA BAREV
- ■ KOMPOZICE OBRAZU
- ■ ■ BARVY A HUDBA

■ PALETA BAREV

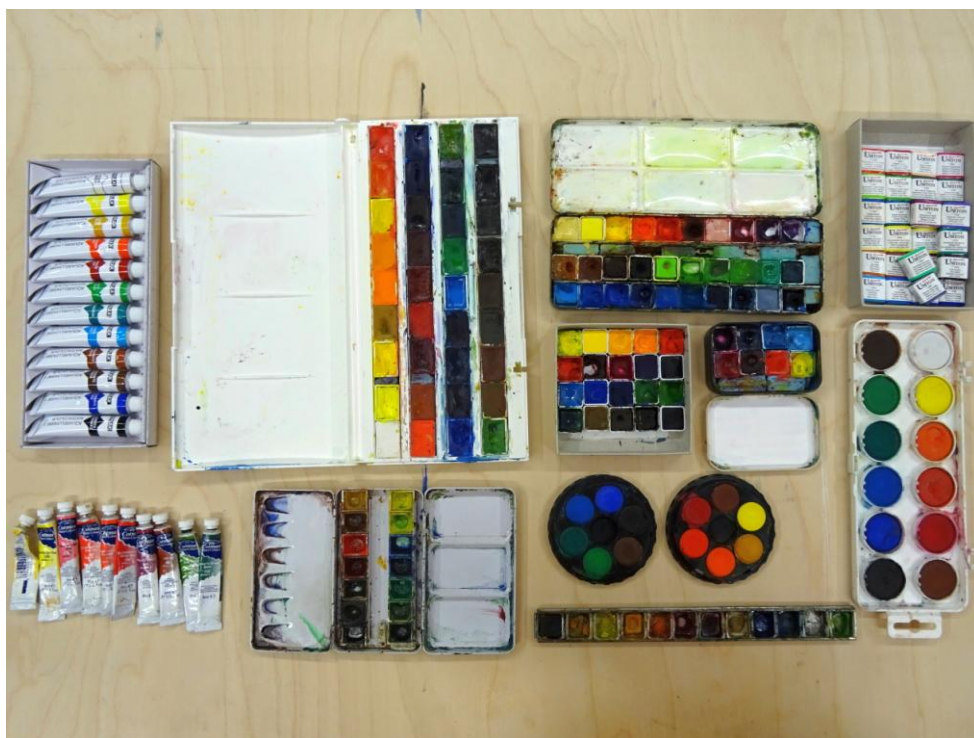
■ INSPIRACE DÍLEM

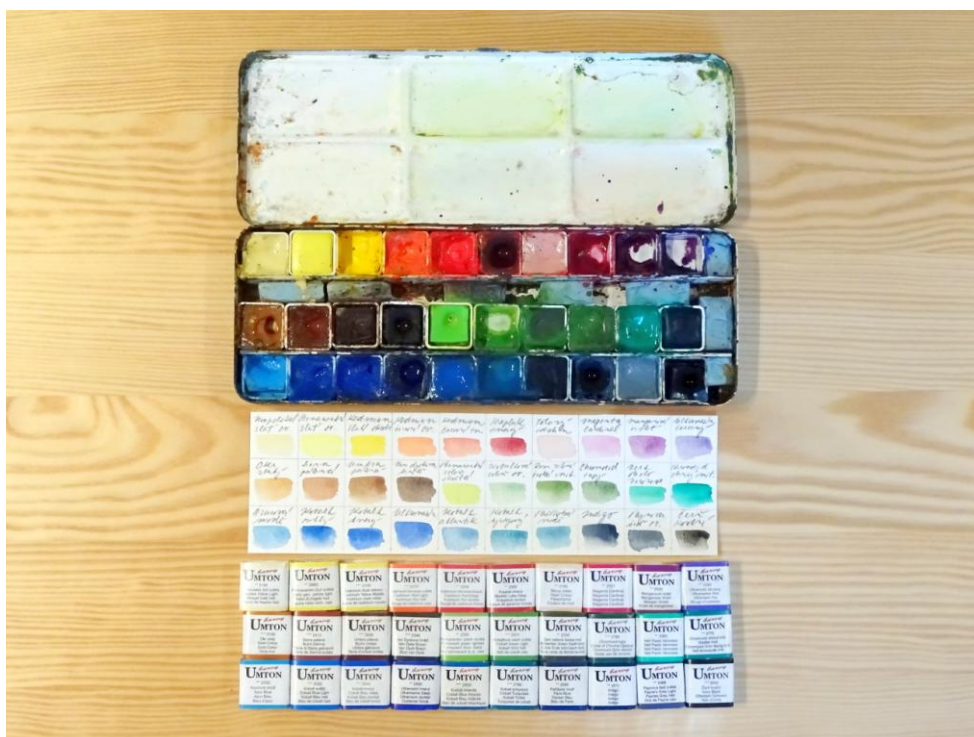
Ponc Miroslav, Návrh obálky partitury, kresba perem, tuš barevná, 1923

Návrh obálky partitury zaplňuje z velké části malba, která je sestavena z několika různorodých barevných ploch. Vizuální podoba obrazu díky početné škále odstínů připomíná paletu barev. Následné akvarelové postupy jsou inspirovány malířskou paletou, ze které můžete vycházet ve vlastní výtvarné práci a tvořit rozličné kompozice obrazů.

■ POSTUP VÝTVARNÉ TECHNIKY

1/ Připravte si malířskou paletu, kterou vlastníte (od základních vodových barev až po mistrovské akvarelové barvy).

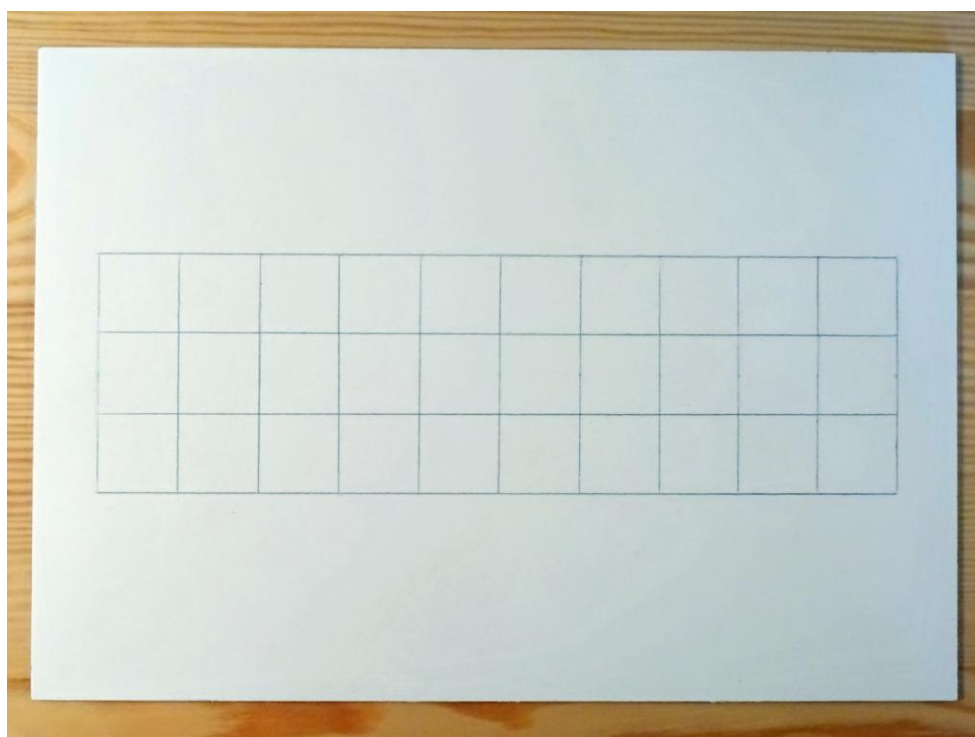
2/ Nejprve si zkuste vytvořit vzorník vlastních barevných odstínů, abyste se seznámili s širokou barevnou škálou, kterou můžete následně použít pro výtvarnou práci. Pokud vlastníte mistrovské akvarelové barvy, připište si do vzorníku také názvy konkrétních barev, abyste si je mohli postupně uchovávat v paměti.

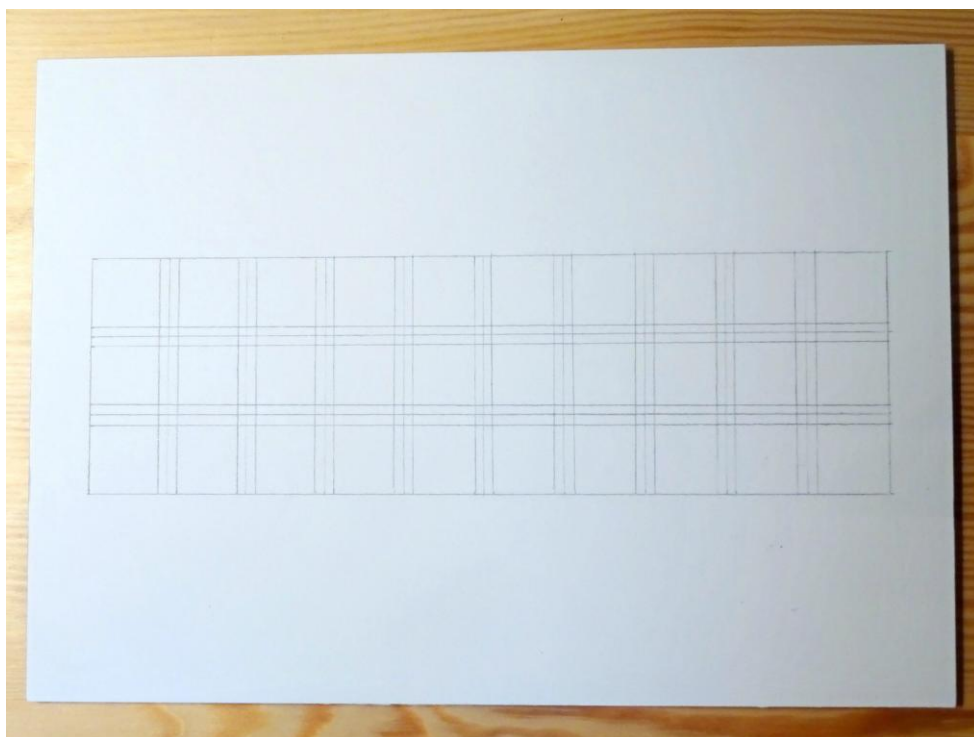
3, 4/ Můžete si také sami ve svém domácím prostředí malířskou paletu vytvořit pomocí jednoduché papírové nebo plechové krabičky třeba i kapesního formátu. Akvarelové barvy v pánvičkách zakoupené ve výtvarném obchodě se například připevní pomocí krepové pásky nebo se volná místa zaplní plastickou gumou, aby barvy držely v krabičce.

5/ Akvarelová barva se pomocí štětce rozpouští prostřednictvím vody a na papír se nanáší v tenké vrstvě. Můžete si jednotlivé odstíny pozvolna vodou a štětcem roztírat na papíře od nejtmaší po nejsvětější až průsvitné odstíny (například v ukázce lze vidět ultramarín).

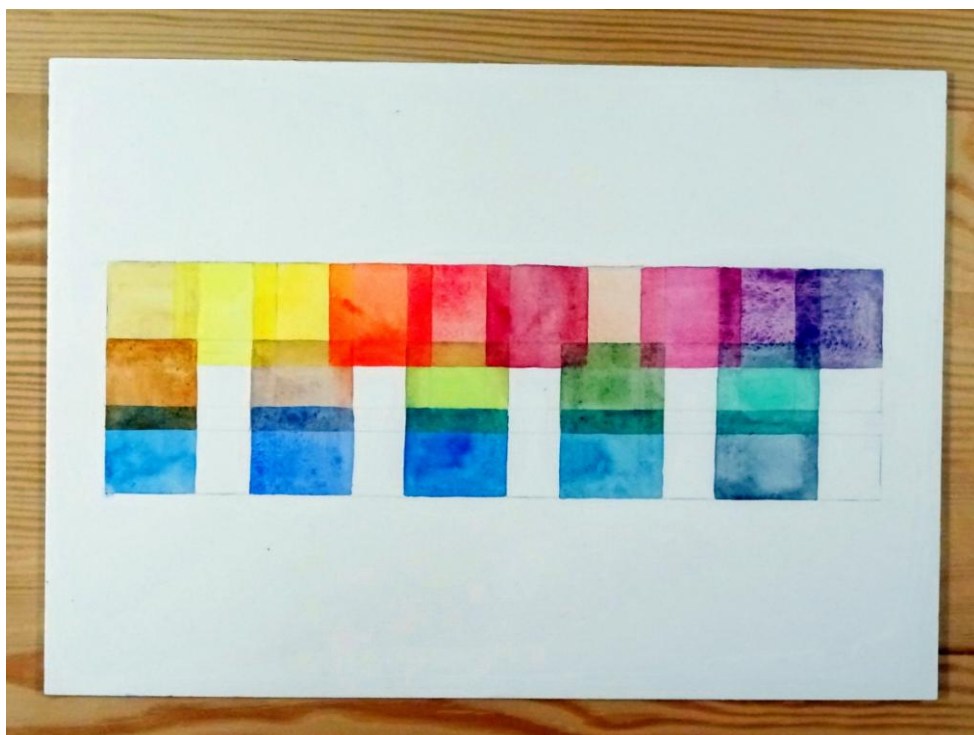
6/ Na akvarelový papír si pomocí tužky a pravítka vytvořte kresbu, která bude kopírovat vizuální podobu vaší palety nebo z ní bude vycházet. Kompozici přizpůsobte velikosti papíru.

7/ Do kresby si můžete také vyznačit místa, kde se jednotlivé odstíny budou překrývat. Před následnou malbou lze částečně kresbu tužkou vygumovat, pokud si nepřejete, aby pod akvarelovou barvou byla vidět stopa tužky.

8/ Pomocí lehkých nánosů barev postupně zaplňujte vyhrazená kresebná pole. M. Ponc postupoval způsobem malby do sucha, aby se jednotlivé barvy nemíchaly. V tomto případě můžete postupovat způsobem, kdy budete jednotlivá pole malovat tak, aby se nedotýkala, a čekat, až zaschnou.

9/ Následuje postup lazurní malby, kdy se další nanesená barevná pole nanášejí na suchou barevnou plochu. Na ukázce lze vidět překrývání nebo vrstvení jednotlivých nánosů v úzkých páscích.

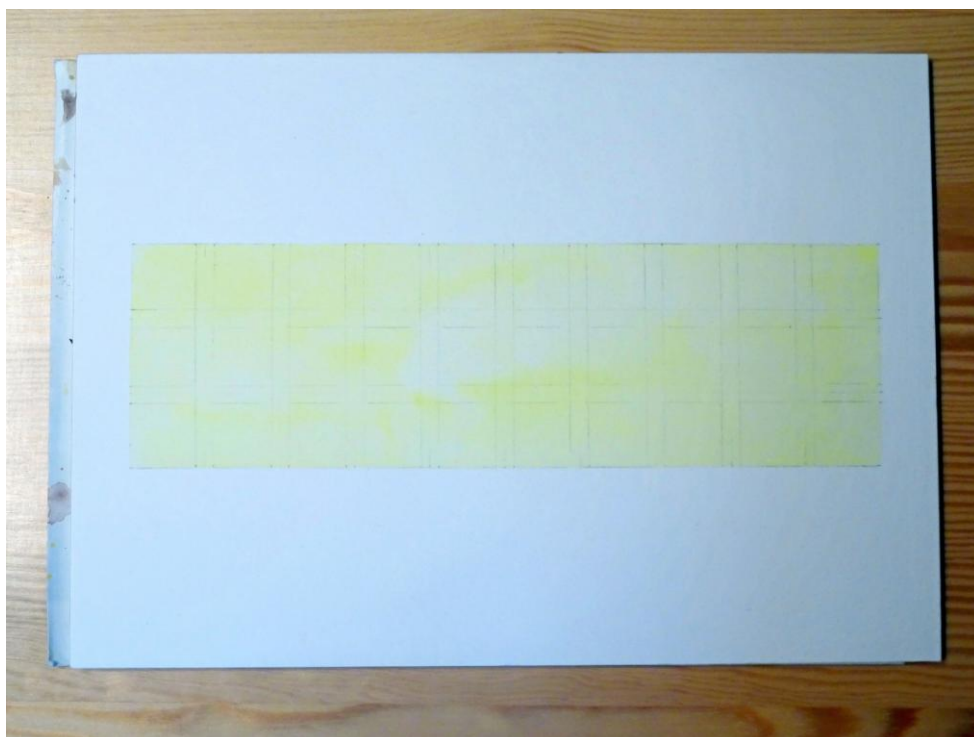
10/ Výsledná akvarelová malba, kde jsou viditelná místa, kdy se jednotlivá barevná pole překrývají a tím pádem se zvýrazňují nebo se ztmavují.

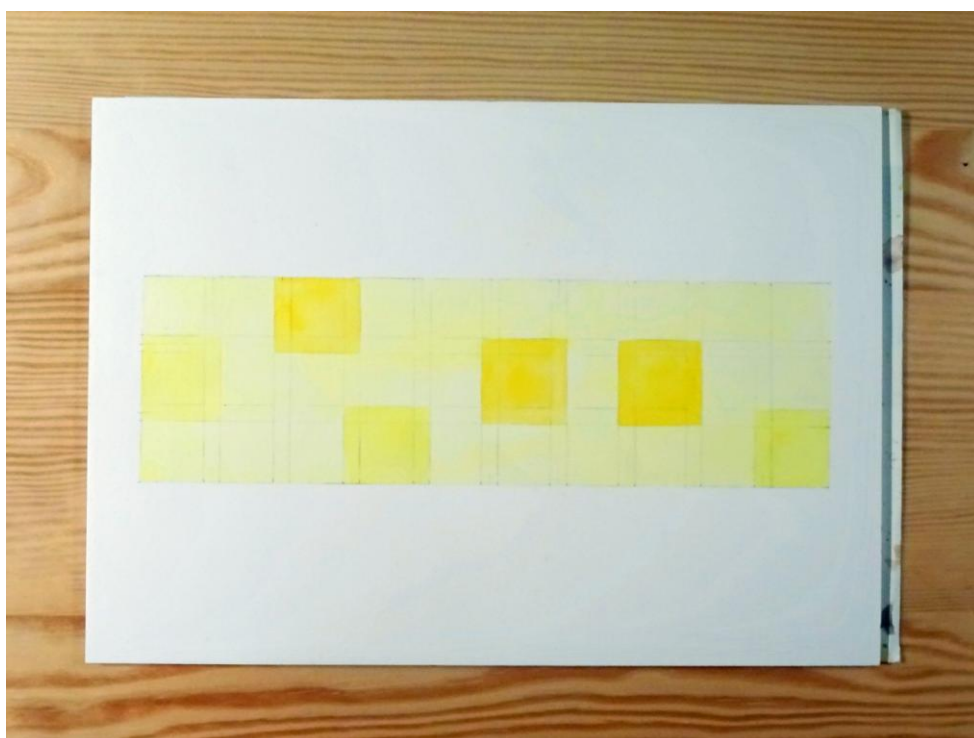
11/ Záznam z procesu druhé varianty akvarelové malby.

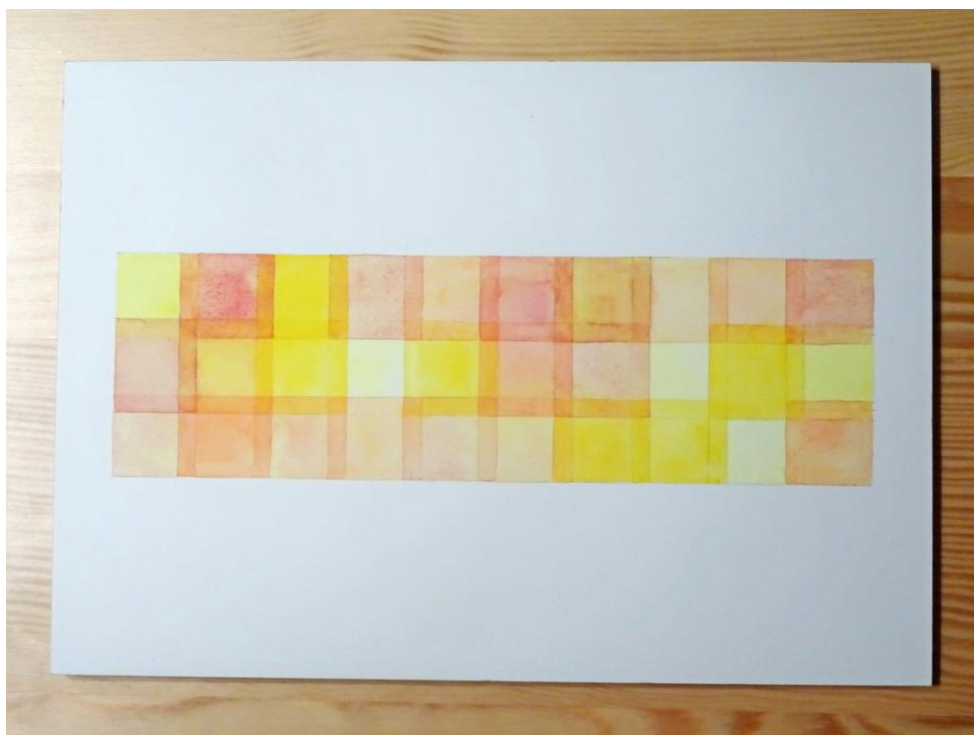
12/ Výsledná druhá varianta obrazu, kde jsou jednotlivé barvy volně uspořádány.

13/ Ukázka přípravy pro třetí variantu lazurní malby. Celá plocha pro nanášení barev je pokryta transparentním světlým žlutým odstínem. Můžete si vyzkoušet další obměnu barevné kompozice a možnosti lazurování, kdy celou plochu podmalujete zvoleným světlým odstínem. Vždy mějte na paměti, že se další nanášené odstíny sčítají, vrství, a tedy se ztmavují. Doporučuje se tak zvolit světlý odstín barvy pro podmalbu.

14/ Následná realizace lazurování vodovými barvami, kdy je postupováno od nejsvětlejších barevných odstínů k tmavým.

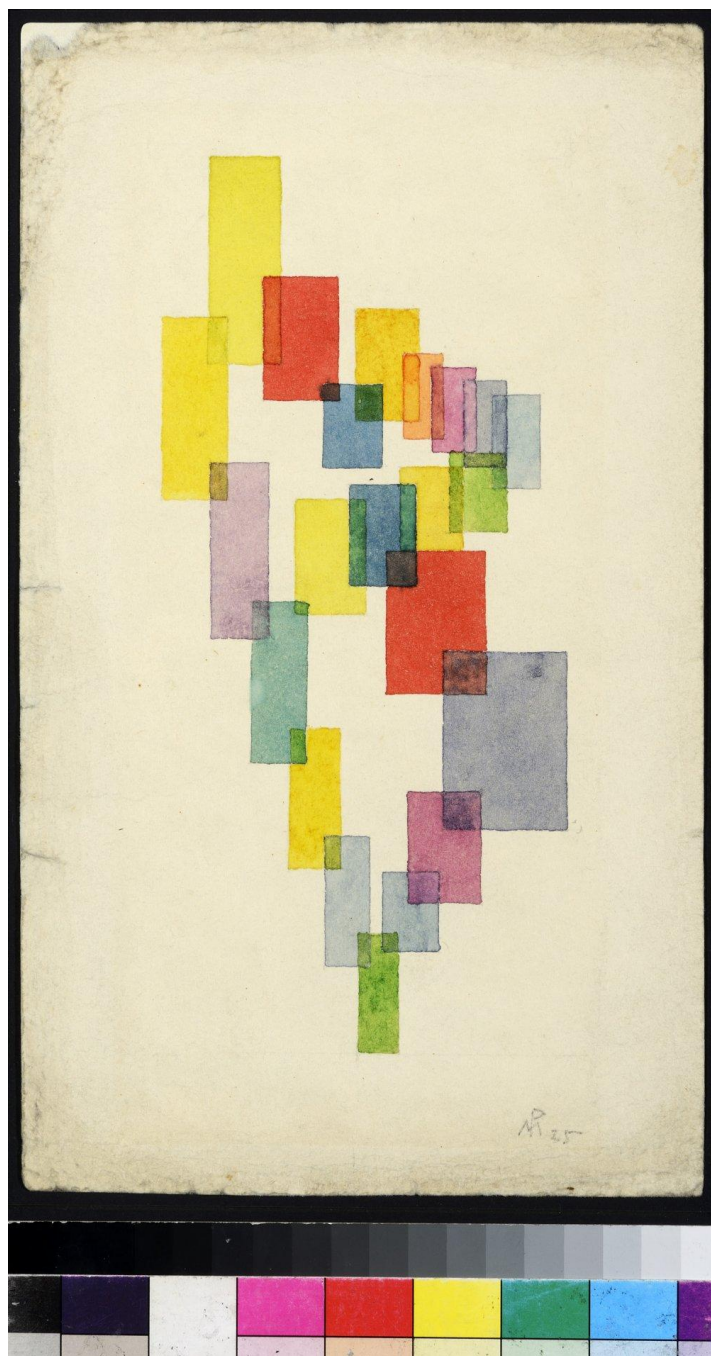
15/ Výsledná třetí varianta akvarelové malby, kdy byly použity teplé odstíny barev.

16/ Poslední varianta kompozice obrazu bez použití tužky a pravítka, která byla malována během první varianty obrazu za účelem zkoušky barevného odstínu neboli realizována tzv. „nanečisto“.

KOMPOZICE OBRAZU

INSPIRACE DÍLEM

Miroslav Ponc, Kresba č. 5, akvarel, 1925

Na ukázce malby lze pozorovat jednotlivé barevné geometrické tvary, které se v dotecích překrývají, a tak vytvářejí další zajímavé odstíny. Můžete se inspirovat výtvarným ztvárněním autora nebo si zvolit jakékoliv geometrické tvary, pomocí kterých sestavíte vlastní kompozici obrazu.

■ POSTUP VÝTVARNÉ TECHNIKY

1/ Připomeňme si uspořádání barev do kruhu, který například sestavil spisovatel J. W. Goethe nebo vědec W. Ostwald. Barevný kruh představuje vztahy mezi jednotlivými odstíny a často se stává praktickou pomůckou pro výběr barev a pro rozličné kombinace zvolených tónů.

2/ Vytvořte si vlastní barevný kruh ze zvolených primárních barev, ze kterých vytvoříte sekundární tóny. Váš barevný kruh může mít jakoukoliv originální podobu.

3/ Nejprve si vyznačte pomocí tužky a kružítka kruh. Do tří stejně vzdálených bodů naneste tři primární barvy. Na ukázce je použita permanentní žlutá světlá, kadmium červené tmavé a kobalt tmavý. Mezi jednotlivé barvy štětcem ještě jednou naneste v co největší šířce tyto tři barvy, abyste měli dostatek plochy pro sčítání dvou barev.

4/ Po zaschnutí primárních barev vytvořte druhou lazuru způsobem, aby přes žlutou byla položena modrá za účelem zeleného odstínu. Následně pokračujte při tvorbě fialové (modrá a červená) a oranžové (žlutá a červená).

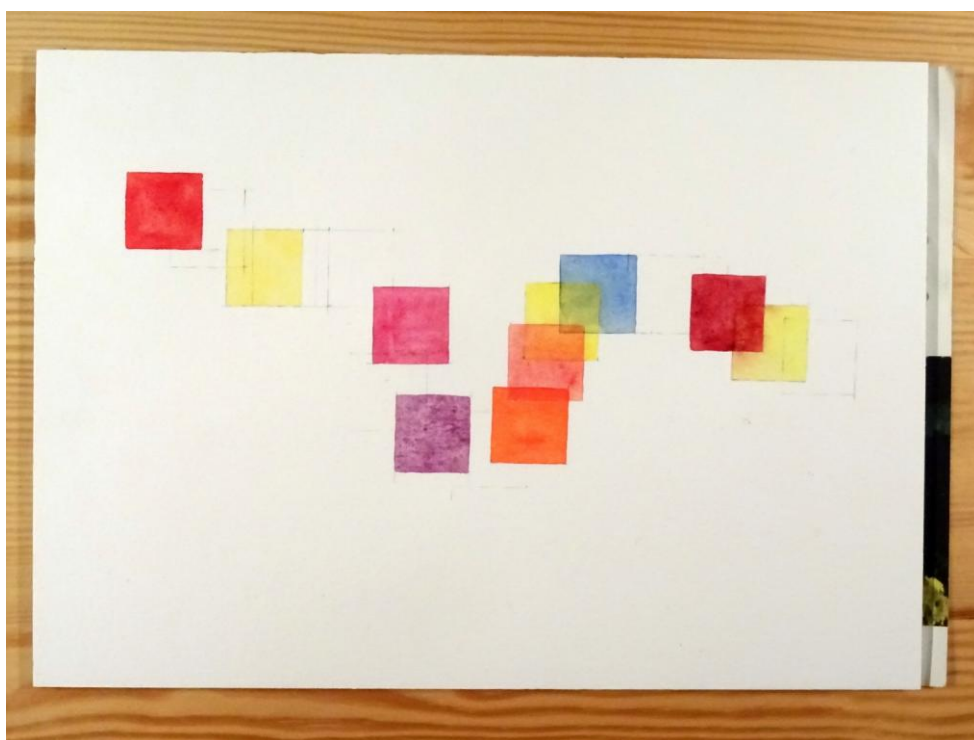
5/ Můžete zkusit spojit všechny tři základní barvy.

6/ Vytvořte vlastní kompozici obrazu například pomocí spektra barev palety. Opět postupujte malbou do sucha, kdy budete čekat na zaschnutí transparentního nánosů barvy a poté nanese další lazuru, která částečně překryje barvu. Sčítáním barev (pomocí lazurování) vzniknou nové odstíny.

7/ Výsledná kompozice obrazu

8/ Proces malby druhé varianty kompozice obrazu

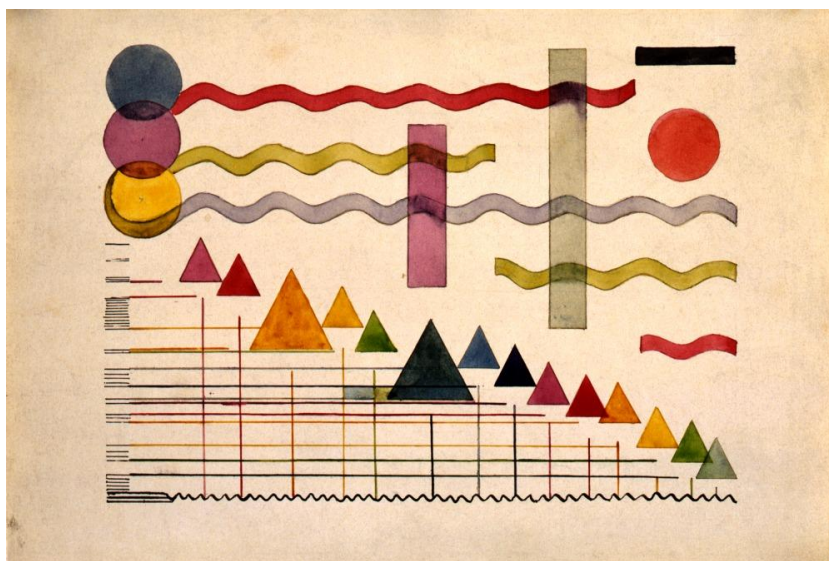
9/ Výsledná druhá kompozice obrazu

10/ Mějte vždy při malování také připraven ještě jeden akvarelový papír (například už použitý papír z druhé strany nebo jen odstřížek jakéhokoliv papíru). Na něj si můžete zkoušet barevné odstíny před nanesením na papír pro finální malbu. Můžete tak zde srovnat rozdíl mezi soustředěným komponováním vaší vlastní malby a bezmyšlenkovitou skladbou barev.

■ ■ ■ BARVY A HUDBA

■ INSPIRACE DÍLEM

Ponc Miroslav, Kresba č. 4, kresba perem, tuš barevná

Můžete se inspirovat hudebními skladbami Miroslava Ponce a následně prostřednictvím akvarelové malby vytvářet barevné kompozice a vlastní interpretace, které budou vycházet ze vztahů mezi hudbou a barvami.

Internetové zdroje:

PONC, Miroslav. *Five small pieces op. 9 (1927)*. In Youtube.com [online].

Dostupné z:

https://www.youtube.com/watch?v=-kDi6md1jpQ&ab_channel=WelleszRhapsody

PONC, Miroslav. *Cheerful Acrostics, op. 12 (1928)*. In Youtube.com [online].

Dostupné z:

https://www.youtube.com/watch?v=f1ESZ4kot98&t=42s&ab_channel=WelleszRhapsody

PONC, Miroslav. *Five Polydynamic Pieces, op. 3 (1923)*. In Youtube.com [online].

Dostupné z:

https://www.youtube.com/watch?v=wxG9PkillEA&t=89s&ab_channel=WelleszRhapsody

PONC, Miroslav. *The Wedding Party on the Eiffel Tower, op. 11 (1926)*. In Youtube.com [online].

Dostupné z:

https://www.youtube.com/watch?v=iGIFUbTu4vo&t=8s&ab_channel=WelleszRhapsody

■ POSTUP VÝTVARNÉ TECHNIKY

1/ Ukázka výtvarné realizace na základě poslechu hudby M. Ponce. Pro výslednou malbu byly jednotlivé geometrické tvary nejprve nakresleny pomocí tužky, pravítka nebo kružítko. Poté byly malovány jednotlivé barevné tvary. Výtvarné postupy a možnosti kompozic se mohou vyvíjet podle vašeho vnímání, intuice, zkušeností, schopností a možností. Můžete například vyzkoušet podmalbu pomocí transparentního zvoleného světlého odstínu a následně po zaschnutí nanášet jednotlivě tvary od nejsvětlejších po nejtmaší. Nebo je možné vyzkoušet monochromní malbu za pomoci jednoho barevného odstínu. Vaše nápady se mohou rozvíjet do více variant a sestávat z různorodých geometrických tvarů.

■ SLOVNÍK POJMŮ

Akvarel – je transparentní technika (malba vodovými barvami), která oslovuje nejjemnějšími doteky štětce, nebo naopak výraznou a svobodnou expresí. Má své vlastnosti, zásady a pravidla. Akvarelová malba má svůj původ v umění starého Egypta, kdy bylo malováno barvami ředitelnými vodou na svitky papyru nebo na stěny. V historii umění byl akvarel především používán jako doplňkové médium pro zachycení rychlé barevné skici nebo pro studijní malbu před výslednou olejomalbou. Tato malířská technika proslula ve Velké Británii v druhé polovině 18. století prostřednictvím popularizace významných umělců, jako je například William Turner. V dalším případě se její počátky datují k roku 1804, kdy byla v Anglii založena Společnost akvarelových malířů. Následně se od 19. století akvarel stával velmi oblíbeným výtvarným prostředkem. Umělci prostřednictvím akvarelu zachycovali například krajinu a květiny díky specifickým vlastnostem této malířské techniky (průsvitnost, svěžest, křehkost, vzdušnost aj.). Tvůrci také oceňovali materiál pro akvarel, který si lze snadno vzít s sebou do přírody.

Barevný kruh – znázorňuje uspořádání barev do kruhu, který například sestavil spisovatel J. W. Goethe nebo vědec W. Ostwald. Barevný kruh představuje vztahy mezi jednotlivými odstíny a často se stává praktickou pomůckou pro výběr barev a jejich kombinaci. Kruh obsahuje primární barvy (žlutá, modrá a červená), sekundární barvy (zelená, fialová a oranžová) a dále terciální barvy. Uspořádání barev názorně umožňuje volit skladbu barev harmonicky (barvy vedle sebe) nebo komplementárně (barvy naproti sobě).

Lazura – představuje tenkou vrstvu nanesené barvy na podklad. Technika lazurování se realizuje za pomoci nanášení průsvitných vrstev na sebe. Spodní vrstva tak pod lazurou prosvítá a vytváří nový odstín barvy. Lazurní vrstvy se v historii používaly při postupech temperové malby a olejomalby. Později se tato technika rozšířila pro akvarelovou a akrylovou malbu.

■ POTŘEBNÉ VÝTVARNÉ MATERIÁLY

- akvarelové barvy (v pánvičkách nebo v tubě), školní vodové barvy
- vlasové štětce
- nádoba s vodou
- papír určený na akvarelovou malbu ve velikosti A4, gramáž od 200 g/m²
- tužka a guma
- pravítko
- kružítko

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Odborná literatura

ASENSIO CERVER, Francisco. *Akvarelová malba pro začátečníky*. Praha: Slovart, 2001. 175 s. ISBN 80-7209-270-7.

HARRISON, Hazel. *Malování akvarelem, olejovými a akrylovými barvami*. Praha: Svojtka & Co., 2000. 132 s. ISBN 80-7237-252-1.

HRDINA, Miroslav. *Akvarel a kvaš*. Praha: Aventinum, 1999. 128 s. ISBN 80-7151-057-2.

PACLT, Jaromír. *Miroslav Ponce: Neznámá kapitola z dějin meziválečné umělecké avantgardy*. Praha: Supraphon, 1990. 194 s. ISBN 80-7058-252-9.

SLÁNSKÝ, Bohuslav. *Technika v malířské tvorbě: (malířský a restaurátorský materiál)*. Praha: SNTL, 1976. 186 s. Polytechnická knihnice (SNTL).

Doprovodný obrazový materiál

Inspirativní obrazový materiál z umělecké tvorby Miroslava Ponce byl převážně čerpán z internetového zdroje z online sbírky GHMP: <http://www.ghmp.cz/>.

V edukačním listu je uvedena vlastní fotodokumentace výtvarných postupů.

Výtvarné techniky jsou primárně určené dospělým a seniorům, ale vhodné jsou také pro celou rodinu.

Pokud se budete chtít podělit o své výtvarné práce, můžete je zaslat e-mailem na kontaktní adresy:

Edukační oddělení GHMP
edukace@ghmp.cz

externí lektorka Eva Pejchalová
eva.pejchalova@ghmp.cz

Jako doprovodný edukační materiál k umělecké tvorbě Miroslava Ponce zpracovala Eva Pejchalová, externí lektorka Edukačního oddělení GHMP.